

Начало > Предприемане на съдебни действия > Правна помощ

Правна помощ

Чешка република

1 Какво включват разноските в производството и кой следва да ги заплаща?

Като цяло разноските се поемат от държавата, участниците в производството и лицата, засегнати от производството (това са главно разноски за събиране на доказателства). Разноските имат две функции: превантивна и наказателна.

Гражданският процесуален кодекс („ГПК“) съдържа примерен списък на разноските, които могат да възникнат в граждански съдебни производства. Това са парични разходи на участниците и техните представители (например разходи за пътуване, храна и настаняване); съдебни такси; пропуснати ползи на участниците и техните законни представители; разноски за събиране на доказателства (например разноски за свидетели и експерти); възнаграждение и парични разходи на нотариус в качеството му на упълномощено от съда лице; възнаграждение и парични разходи на управител на наследството; разходи за устен превод; или възнаграждение за представителство, ако представителят е адвокат, нотариус или адвокат по патентно право. Разноските могат също да включват възстановяване на данъка върху добавената стойност или възнаграждение на медиатор. Списъкът обаче не е изчерпателен. Следователно като съдебни разноски могат също да бъдат разглеждани и други разноски, платени от участниците в пряка връзка със съдебното производство.

По принцип участниците плащат разноските, направени лично от тях и от техните представители. Ако даден адвокат е назначен за представител или настойник на някой от участниците, държавата заплаща паричните разходи на адвоката, както и възнаграждението му за представителство, и възстановява данъка върху добавената стойност, когато е приложимо.

Плащането на съдебните такси се урежда подробно от Закона за съдебните такси. При обикновена състезателна процедура съдебните такси се плащат обикновено от ищеца. В закона е предвидено също така кои съдебни производства се освобождават от съдебни такси (например производства, свързани с упражняването на родителските права, производства за предприемане на съдебни мерки за закрила на малолетни или непълнолетни лица, производства по осиновяване, производства, свързани със задължения за взаимна издръжка между родители и деца, първоинстанционни производства във връзка с наследство, производства относно правоспособност).

Важно е да се направи разграничение между задължението за плащане на разноските по съдебното производство и задължението за възстановяване на тези разноски. Участникът в съдебното производство заплаща съдебните разноски, по-специално в момента на тяхното възникване по време на самото производство; тук се прилага принципът на интереса (разноските се плащат от лицето, което изпълнява процесуалното действие или в чийто интерес действието се изпълнява). Възстановяването на разноските по производството започва едва след плащането им. Възстановяването на разноските се налага със съдебно решение въз основа на принципа на успех в делото или на принципа на вината.

Ако има основания за специално разглеждане, съдът може да използва своите дискреционни правомощия при вземане на решение относно разноските по съдебното производство и може да се въздържа от присъждане на възстановяване на разноските на даден участник, било частично или изцяло. Това е предпазна мярка срещу несъразмерно тежките последици от прилагането на принципа на успех в делото или на принципа на вината.

2 Какво точно представлява правната помощ?

Един от основните принципи на гражданското производство е принципът на равни процесуални възможности, прилагането на който се гарантира от правото на правна помощ. Правото на правна помощ се предоставя от самото начало и за всички производства.

Съгласно ГПК следното може да се счита за правна помощ в съдебни производства по граждански дела:

v назначаване на представител по искане на участника (раздел 30, параграф 1 от ГПК);

v назначаване на адвокат, ако е необходимо да се защитят интересите на участника или ако представителството от адвокат е задължително във въпросния вид производство (раздел 30, параграф 2 от ГПК);

v частично или пълно освобождаване на участниците от съдебни такси (раздел 138 от ГПК);

Впрочем задължението на съда да предоставя информация също може да се разглежда като правна помощ за участниците в производствата.

Правната помощ, предоставяна от Чешката адвокатска колегия, е отделна категория. Тази помощ е определена в Закона за юридическите професии, който предоставя на всеки, който не отговаря на условията да му бъде назначен адвокат от съда и който не е в състояние да си осигури правни услуги с други средства, правото Чешката адвокатска колегия да му назначи адвокат, който да му предостави правен съвет или правни услуги.

Така молителят има право на безплатен правен съвет, при условие че средният му/й месечен доход за последните шест календарни месеца, предхождащи подаването на молбата, не надвишава три пъти минималния жизнен праг на лицето или на лицата, оценявани съвместно с него, съгласно закона за минималния жизнен праг и минималната работна заплата и при условие че той/тя не се представлява по делото, за което е подадена молба за помощ, от друг адвокат или лице, оправомощено да предоставя правни услуги (в съответствие с раздел 2, параграф 2, буква а) от Закона за юридическите професии).

Ако молителят отговаря на горните условия, на него/нея му се предоставя безплатен правен съвет в продължение на най-малко 30 минути и до най-много 120 минути за всяка календарна година.

В същото време Законът за юридическите професии дава възможност да се предостави еднократен правен съвет на неопределен брой лица, настанени в центрове за задържане на граждани на трети страни съгласно Закона за пребиваването на чужденци в Чешката република, или в приеман център съгласно Закона за предоставяне на убежище, по инициатива на съответния оператор.

Съгласно Закона за юридическите професии е възможно също така да се поиска предоставяне на правни услуги, ако това е обосновано с оглед на дохода и имущественото състояние на молителя.

3 Имам ли право на правна помощ?

Съдът може въз основа на молба да освободи даден участник в съдебно производство (или присъединила се страна) от съдебни такси, ако обстоятелствата, свързани с участника, оправдават това и ако молбата няма произволен характер, не е очевидно обречена на провал или не представлява възпрепятстване на закона.

Могат да бъдат освободени както физически, така и юридически лица.

Участниците в производството не трябва да бъдат възпрепятствани да упражняват или защитят своите права в съда само поради неблагоприятното си финансово състояние. Съдът взема предвид по-специално цялостното финансово състояние на молителя, размера на съдебната такса, вероятните разходи, необходими за представяне на доказателствата, и естеството на иска. За физическите лица той взема предвид тяхното социално положение, здравен статус и т.н. За юридическите и физическите лица, които са предприемачи, той взема също предвид естеството на тяхната стопанска дейност или други дейности, състоянието и структурата на техните активи, както и тяхната платежоспособност.

Молба, която е очевидно обречена на провал или представлява възпрепятстване на закона, се отнася по-специално до ситуация, при която от фактическите твърдения на молителя вече е ясно, че делото не може да бъде спечелено. Произволно упражняване или възпрепятстване на правото означава по-специално злонамерено упражняване на право или явен опит за забавяне на изпълнението на задължение, което очевидно има обвързваща сила.

Ако участникът отговаря на условията за освобождаване от съдебни такси и ако това е необходимо, за да бъдат защитени неговите права, съдът назначава представител по негово искане. Правото да му бъде назначен представител обаче не се поражда автоматично, ако съдебното производство или участникът са освободени от съдебни такси по силата на закона (например в съответствие със Закона за съдебните такси). Дори в тези случаи горните условия за освобождаване от съдебни такси съгласно Гражданския процесуален кодекс трябва да бъдат изпълнени. Ще бъде назначен адвокат, който да го представлява, ако това е необходимо за защита на интересите на участника или ако представителството от адвокат (или нотариус) е задължително във въпросното производство.

Такъв участник не може да бъде задължен да заплати авансова сума за разходите за доказателства, които самият той е представил или които са били разпоредени от съда във връзка с фактите, посочени от участника (или в негов интерес, раздел 141, параграф 1 от ГПК), нито участникът може да бъде задължен да възстанови разходите, направени от държавата (раздел 148, параграф 1 от ГПК). Държавата заплаща на назначения адвокат паричните разходи и възнаграждението му за представителство.

Молбата на участника за освобождаване от съдебни такси може да бъде подадена едновременно с иска (искането за започване на съдебното производство) или по всяко време в хода на производството до окончателното решение на съда. Съдът може да назначи представител преди производството, ако бъдещият участник възнамерява да предяви иск с помощта на представител.

Съдът се произнася по молбата за освобождаване от съдебни такси с решение, което може да бъде обжалвано.

В случай че съдът отхвърли молбата за назначаване на представител, молителят може да подаде молба за назначаване на адвокат от чешкия Съюз на адвокатурите. В този случай молителят има право на безплатен правен съвет, при условие че средният му/й месечен доход за шестте календарни месеца, предхождащи подаването на молбата, не надвишава три пъти минималния жизнен праг на лицето или на лицата, оценявани съвместно с него, съгласно закона за минималния жизнен праг и минималната работна заплата и при условие че той не се представлява по делото, за което е подадена молба за помощ, от друг адвокат или лице, оправомощено да предоставя правни услуги (в съответствие с раздел 2, параграф 2, буква а) от Закона за юридическите професии).

Друга възможност е да се използва правото на молителя да му бъдат предоставени правни услуги, ако това е обосновано с оглед на дохода и имущественото състояние на молителя. В този случай молителят също се обръща към Чешката адвокатска колегия.

4 Правната помощ за всички видове производства ли се предоставя?

Правна помощ по ГПК се прилага за всички производства, уредени в ГПК.

Предоставянето на правна помощ от Чешката адвокатска колегия се прилага и по отношение на ситуации, различни от производства пред публични органи под формата на съдебни производства, административни производства и производства пред Конституционния съд.

5 Има ли специални процедури за спешни случаи?

Няма специфични процедури в тези случаи.

6 Къде мога да получа формуляр за кандидатстване за правна помощ?

Формулярите се уреждат със Заповед на министъра на правосъдието № 4/2017 от 23 октомври 2017 г., реф. № 12/2017—OJD—ORG/36.

Образците на формулярите както за физически, така и за юридически лица (Декларация за лично и имуществено състояние и доходи с цел освобождаване от съдебни такси и назначаване на представител и Декларация от юридическо лице за имуществено състояние и други решаващи факти с цел освобождаване от съдебни такси и назначаване на представител) са на разположение на уебсайта на Министерство на правосъдието на Чешката република.

Формулярите във връзка с подаването на молба за правна помощ до Чешката адвокатска колегия са приложени към Декрет № 120/2018 на Министерство на правосъдието на Чешката република за определяне на формулярите на молбата за назначаване на адвокат и формуляра на молбата за предоставяне на еднократен правен съвет. Те са на разположение на уебсайта на Чешката адвокатска колегия.

7 Кои документи трябва да се представят заедно с формуляра за кандидатстване за правна помощ?

Всички документи, които трябва да бъдат приложени, са изброени направо във въпросния формуляр. Тези документи могат да включват следното: потвърждение от работодателя относно доходите от трудови правоотношения или доходите по трудови договори извън трудовите правоотношения; последна и окончателна оценка на данъчния орган за установяване на плащанията (доходи от стопанска дейност и други дейности като самостоятелно заето лице); последно и окончателно решение за предоставяне на обезщетение или потвърждение от платеща на това обезщетение (доходи, свързани с материалната и социалната сигурност); или други последни и окончателни оценки на данъчната администрация за установяване на плащанията (други доходи).

8 Къде трябва да подам молбата си за правна помощ?

Можете да подадете молба за освобождаване от съдебни такси до съда, в който се провежда производството, във връзка с което искате освобождаване. Първоинстанционният съд се произнася по молбата дори ако се иска освобождаване във връзка с производство след подадена молба за обжалване.

Можете да подадете молба за назначаване на адвокат от Чешката адвокатска колегия:

- а) в писмена форма до адреса на Чешката адвокатска колегия: Czech Bar Association, Brno branch, nám. Svobody 84/15, 602 00 Brno; или
- б) по електронен път с признат електронен подпис до: epodatelna@cak.cz; или
- в) чрез кутията за данни на Чешката адвокатска колегия — data box ID n69admd.

9 Как да разбера дали имам право на правна помощ?

Законът (раздел 5 от ГПК) определя общо задължение за съдилищата да информират и по този начин да предоставят на участниците информация относно техните процесуални права и задължения. Съдът е длъжен да информира участника относно неговото право да подаде молба за освобождаване от съдебни такси или за назначаване на представител.

10 Какво да направя, ако имам право на правна помощ?

Вж. отговора в раздел: Имам ли право на правна помощ?

11 Кой избира адвоката ми, ако имам право на правна помощ?

Съдът взема решение за назначаване на представител въз основа на молбата на участника. Ако е необходимо с оглед на защитата на интересите на участника или ако представителството от адвокат или нотариус е задължително при въпросното производство, съдът ще назначи адвокат за представител. Съдът ще назначи конкретен адвокат, който е задължен да предоставя правни услуги, освен ако адвокатът няма правно основание да откаже (например конфликт на интереси).

Решенията относно молбите за правна помощ, предоставяна от Чешката адвокатска колегия, е въпрос, който се решава от председателя на Колегията. Председателят на Чешката адвокатска колегия е оправомощил директора на клона на Чешката адвокатска колегия в Бърно да го представлява във връзка с упражняването на това правомощие.

За целите на назначаването на адвокат Чешката адвокатска колегия поддържа списък с адвокати, които са дали съгласие да предоставят правна помощ съгласно описаното по-горе. Когато назначава адвокат, който да предоставя такива правни услуги, Чешката адвокатска колегия трябва да гарантира, че адвокатите се назначават справедливо и в съответствие с естеството и сложността на делото.

12 Правната помощ покрива ли всички разходи по производството?

Вж. отговора в раздел: Какви са разходите по съдебните производства и кой обикновено ги поема?

Молителят трябва да плати такса от 100 CZK на Чешката адвокатска колегия за обработка на молбата за правна помощ, предоставяна от Колегията. Притежателите на карти ZTP (лица с тежки увреждания) или ZTP/P (лица с тежки увреждания, изискващи специални грижи) или лица, получаващи обезщетения за подпомагане на материални нужди, са освободени от тази такса.

13 Кой поема другите разходи, ако имам право само на ограничена правна помощ?

Съдът може също да предостави освобождаване от съдебни такси само частично или само за част от производството (например само за първоинстанционното производство) или само по отношение на определени съдебни такси. Участникът е длъжен да покрие останалата част от съдебните такси.

Ако даден адвокат е назначен за представител или настойник на някой от участниците, държавата заплаща паричните разходи на адвоката, както и възнаграждението му за представителство, и възстановява данъка върху добавената стойност, когато е приложимо.

14 Правната помощ обхваща ли и производството по обжалване?

Освен ако съдът не реши друго, освобождаването от съдебни такси се прилага за цялото производство, т.е. докато не бъде произнесено последно и окончателно решение. Освобождаването от съдебни такси се прилага както за първоинстанционни производства, така и за производства по обжалване (редовни корективни мерки). Производствата обаче, свързани с извънредни корективни мерки (преразглеждане на обжалване, иск за възобновяване на производството, иск за отмяна), не се освобождават автоматично и участникът може да подаде нова молба за освобождаване от съдебни такси.

15 Може ли правната помощ да бъде оттеглена преди приключването на производството (или отменена дори след неговото приключване)?

Ако положението на участника се промени по такъв начин, че освобождаването от съдебни такси вече не е оправдано, или ако съдът впоследствие установи, че действителното състояние на участника не е оправдавало освобождаването още в момента, в който то е било предоставено, съдът ще оттегли освобождаването. Такава мярка има обратна сила единствено ако съдът изрично реши така. Съдът може да оттегли освобождаването само до момента на окончателното приключване на производството.

Обикновена промяна обаче в правилата за оценяване на състоянието на молителя или промяна в становището на съда по отношение на това дали молбата има произволен характер, дали е очевидно обречена на провал или представлява възпрепятстване на закона не е основание за оттегляне на освобождаването от съдебни такси.

В случай че е предоставена правна помощ от Чешката адвокатска колегия, същата ще отмени назначението на адвокат, ако по време на предоставянето от страна на адвоката на правни услуги по съответното дело се установи, че доходът и имущественото състояние на клиента не оправдава предоставянето на правните услуги.

Колегията ще отмени също и назначението на адвокат, ако по време на предоставянето на правни услуги от този адвокат в хода на съответното дело стане ясно, че доходът и финансовото състояние на клиента са се променили, така че предоставянето на правни услуги вече не е оправдано; Колегията ще отмени назначението на адвоката в момента на настъпване на промяната в състоянието. Дори в този случай адвокатът е длъжен в срок от 15 дни, считано от датата, на която неговото назначение с оглед на предоставянето на правни услуги е било оттеглено, да предприеме всички спешни действия, така че правата или законните интереси на клиента да не бъдат ошетени. Това не се прилага, ако клиентът уведоми писмено адвоката, че не настоява това задължение да бъде изпълнено.

16 Мога ли да оспоря отказ за предоставяне на правна помощ?

Решението дали да бъде приета молбата Ви за освобождаване от съдебни такси или дали такова освобождаване да бъде оттеглено се взема от съда. Това решение придобива формата на съдебно решение. Можете да обжалвате това съдебно решение, освен ако не е постановено на първа инстанция от апелативен съд, като в този случай то е окончателно.

Председателят на Чешката адвокатска колегия (или директорът на клона на Чешката адвокатска колегия в Бърно, който е упълномощен да действа от негово име) взема решение за назначаването на адвокат от Чешката адвокатска колегия в административни производства. Решението може да се обжалва по административен ред.

Последна актуализация: 23/06/2021

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.